

Road Ahead for Afghanistan after US Exit

अमेरिका देशातून बाहेर पडल्यानंतर अफगाणिस्तानसाठी पुढील रस्ता

अलीकडेच २० वर्षांच्या प्रदीर्घ युद्धानंतर अमेरिकेचे सैन्य अफगाणिस्तानातील सर्वात मोठ्या एअरबेसवरून रवाना झाले आणि देशातील लष्करी कारवाया प्रभावीपणे संपुष्टात आणल्या.

मुख्य मुद्दे

■ पार्श्वभूमी:

- ११ सप्टेंबर २००१ रोजी अमेरिकेत झालेल्या दहशतवादी हल्ल्यात सुमारे ३,००० लोक ठार झाले.
 - इस्लामी दहशतवादी गट अल कायदाचा प्रमुख ओसामा बिन लादेन याला जबाबदार माणूस म्हणून पटकन ओळखण्यात आले.
- त्यावेळी अफगाणिस्तान चालवणाऱ्या तालिबान, कट्टरपंथी इस्लामवाद्यांनी बिन लादेनला संरक्षण दिले आणि त्याला ताब्यात देण्यास नकार दिला. तर, ९/११ नंतर एका महिन्यानंतर अमेरिकेने अफगाणिस्तानविरुद्ध (Operation Enduring Freedom) हवाई हल्ले सुरू केले.
- या हल्ल्यानंतर नाटो युतीच्या सैन्याने अफगाणिस्तानविरुद्ध युद्ध पुकारले.
- अमेरिकेने तालिबानी राजवट काढून टाकल्या आणि अफगाणिस्तानात संक्रमणकालीन सरकार स्थापन केले.

■ अमेरिकेच्या मागे खेचण्याचे कारण:

- युद्ध अभेद्य आहे या निष्कर्षापर्यंत अमेरिका फार पूर्वी पोहोचली होती.
- २०१५ मध्ये पाकिस्तानने मुर्ती येथे आयोजित केलेल्या तालिबान आणि अफगाण सरकार यांच्यातील पहिल्या बैठकीला अमेरिकन प्रशासनाने एक प्रतिनिधी पाठविला होता.
 - मात्र, मुर्ती चर्चेची प्रगती झाली नाही.
- दोहा वाटाघाटी: तालिबानशी थेट वाटाघाटी करण्याच्या आदेशासह अमेरिकेने अफगाणिस्तानसाठी विशेष दूत ाची नेमणूक केली. त्यांनी दोहा येथे तालिबानच्या प्रतिनिधींशी चर्चा केली ज्यामुळे फेब्रुवारी २०२० मध्ये अमेरिका आणि बंडखोर

यांच्यात करार झाला.

- दोहा चर्चा सुरू होण्यापूर्वी तालिबानने असे म्हटले होते की, ते केवळ अमेरिकेशी थेट चर्चा करतील, काबूल सरकारशी नाही, ज्याला त्यांनी मान्यता दिली नाही.
 - अफगाणिस्तान सरकारने ही प्रक्रिया बंद केली आणि बंडखोरांशी थेट चर्चा केली तेव्हा अमेरिकेने ही मागणी प्रभावीपणे स्वीकारली.
- अमेरिका आणि तालिबान यांच्यातील कराराच्या अटी:
- हिंसाचार, परदेशी सैन्य, अफगाणिता शान्तता चर्चा आणि अल कायदा आणि इस्लामिक स्टेट सारख्या दहशतवादी गटांनी अफगाण भूमीचा वापर (आयएसचे अफगाण युनिट आहे) या संघर्षाचे चार पैलू यात हाताळले गेले.
 - या करारामध्ये अमेरिकन प्रशासनाने: मे २०२१ पर्यंत अफगाणिस्तानातून सर्व अमेरिकन सैन्य मागे घेण्याचे आश्वासन दिले होते.
 - ही मुदत ११ सप्टेंबर २०२१ पर्यंत ढकलण्यात आली आहे.
 - तालिबानने हिंसाचार कमी करण्याचे, अफगाणविरोधी शान्तता चर्चेत सामील होऊन परदेशी दहशतवादी गटांशी असलेले सर्व संबंध तोडण्याचे आश्वासन दिले.
- तालिबानपर्यंत भारताचा संपर्क:
- भारताने दोहा येथे तालिबानशी संपर्क साधला.
 - येत्या काही वर्षांत अफगाणिस्तानात तालिबान महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावेल, अशी भारतीय बाजूने उशीरा परंतु वास्तववादी पावती असल्याचे संकेत यामुळे दिले जातात.
 - तालिबानशी व्यवहार करण्यासाठी भारताची तीन गंभीर क्षेत्रे आहेत.
1. अफगाणिस्तानात अब्जावधी रुपयांच्या गुंतवणुकीचे संरक्षण करणे;
 2. भविष्यातील तालिबानी राजवटीला पाकिस्तानचे प्यादे होण्यापासून रोखणे;
 3. पाकिस्तान समर्थित भारतविरोधी दहशतवादी गटांना तालिबानचा पाठिंबा मिळणार नाही याची खात्री करून घेणे.
- पूर्वी भारताने तालिबानला गुंतवून न ठेवण्याचा निर्णय घेतला (नवी दिल्लीने उत्तर आघाडीला पाठिंबा दिला होता) आणि तालिबान सत्तेवर असताना खर्च प्रिय होता.

- नोव्हेंबर २००१ मध्ये उत्तर आघाडीने अफगाणिस्तानची राजधानी काबूलचा ताबा घेतला. नॉर्दर्न अलायन्सने तालिबान सरकारविरुद्ध बचावात्मक युद्ध लढले आणि अमेरिका आणि त्याच्याशी सहमत असलेल्या इतर देशांकडून मदत केली जात होती, ज्यात ब्रिटनचाही समावेश होता.
- **अफगाणिस्तानसाठी संभाव्य परिस्थिती:**
 - अमेरिकेच्या माघारीमुळे युद्धभूमीतील सत्तेचा समतोल तालिबानच्या बाजूने वळला आहे.
 - ते आधीच वेगवान प्रगती करत आहेत आणि अमेरिकन बाहेर गेल्यानंतर शहरातील केंद्रे आणि प्रांतीय राजधान्यांना लक्ष्य करून एक मोठा हल्ला करू शकतात.
 - तीन परिस्थिती असू शकतात:
 1. एक राजकीय समझोता होऊ शकतो ज्यात तालिबान आणि सरकार काही सत्तावाटप यंत्रणा मान्य करतात आणि संयुक्तपणे अफगाणिस्तानच्या भविष्याला आकार देऊ शकतात. आत्तापर्यंत ही एक दूरस्थ शक्यता दिसते.
 2. सर्वसमावेशक यादवी युद्ध शक्य होऊ शकते, ज्यात पाश्चिमात्य देशांनी आर्थिकदृष्ट्या पाठिंबा आणि लष्करी प्रशिक्षण घेतलेले सरकार प्रमुख शहरांमध्ये आपली भूमिका धारण करते आणि तालिबान ग्रामीण भागात आपला विस्तार करते, तर इतर वांशिक मिलिशिया त्यांच्या फायफसाठी लढा देतात. हे आधीच उलगाडत आहे.
 3. तालिबानने देशाचा ताबा घेतला असेल.

निष्कर्ष

- या करारावर स्वाक्षरी झाल्यानंतर अमेरिकेने अफगाणिस्तान सरकारवर हजारो तालिबानी कैद्यांची सुटका करण्यासाठी दबाव आणला.
 - अफगाणिअंतर्गत चर्चा सुरू करण्यासाठी तालिबानची एक महत्त्वाची पूर्वअट.
- तालिबानचे प्रतिनिधी आणि अफगाण सरकार यांच्यात सप्टेंबर २०२० मध्ये दोहा येथे चर्चा सुरू झाली परंतु ते कोणत्याही यशापर्यंत पोहोचले नाहीत. सध्या शांतता प्रक्रिया गोठली आहे.
- तालिबानने परदेशी सैन्याविरुद्धचे शत्रुत्व कमी केले परंतु करार ावर स्वाक्षरी झाल्यानंतरही अफगाण सैन्यावर हल्ला करणे सुरूच ठेवले.
- तालिबानला पाकिस्तानचा पाठिंबा बंडखोरांना लष्करी दबावावर मात करण्याची आणि त्यांचा अजेंडा पुढे नेण्याची परवानगी देत असल्याचे काबूलचे म्हणणे आहे.

the_thinking_treet3

THRIVING FOR SUSTAINABLE FUTURE